

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/3621	1 december 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 67/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

[REDACTED]

Kolonel-KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/3621 d.d.
1 december 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID
HSV
HAI
HMA
Archief

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

67/93

(Afgesloten 011200 DEC 1993)

Bosnië-Herzegovina

EU-bemiddelaar Owen heeft in een recente rede gesteld dat hij het uiteenvallen van Bosnië-Herzegovina op termijn onvermijdelijk acht. Hij stelde ervan uit te gaan dat de Serviërs en Kroaten de door hen gedomineerde gebieden in de republiek zullen aansluiten bij hun respectievelijke moederrepublieken wanneer de politieke omstandigheden dat toelaten. Tegen deze achtergrond stelde hij als eis dat het voor de Moslims bestemde deel van Bosnië-Herzegovina een geografisch samenhangend gebied moet vormen, met gegarandeerde toegang tot de zee. Zij zouden toegang moeten hebben tot de noordelijke grensrivier Sava, de zuidelijke Neretva en een stuk land aan de Adriatische Zee. Ook zou de voorgenomen Moslim-staat in staat moeten zijn zich te verdedigen. Owen nam reeds bij voorbaat stelling tegen eventuele bezwaren als zou de vestiging van een Moslim-staat een voedingsbodem zijn voor islamitisch fundamentalisme; juist de huidige precaire toestand van de Bosnische Moslims zou in zijn visie dit gevaar scheppen.

Met deze uitspraken geeft Owen aan dat zijns inziens de voorstellen die hij met VN-bemiddelaar Stoltenberg heeft geformuleerd voor de toekomst van Bosnië-Herzegovina, op zijn best een interim-oplossing zullen vormen. Op diverse punten staan zijn geciteerde uitspraken zelfs haaks op deze voorstellen. Zo lijkt Owen niet langer uit te gaan van demilitarisering van het Bosnische grondgebied. Bovendien ligt het voor de hand dat de regeringen in Belgrado en Zagreb zijn uitspraken zullen interpreteren als een indicatie dat aanvaarding van aansluiting van Bosnisch gebied bij de respectievelijke moederrepublieken tot de mogelijkheden behoort. Overigens is het uiterst onwaarschijnlijk dat er tussen de strijdende partijen overeenstemming kan worden bereikt over een verdeling van het Bosnische grondgebied langs de door Owen geschetste lijnen.

Tijdens multilaterale besprekingen in Genève op 29 november is besloten dat de onderhandelingen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina zullen worden hervat. Leidraad voor dat overleg zal zijn het inmiddels door de EU overgenomen Frans-Duitse voorstel van medio november. Zoals reeds eerder gemeld, koppelt dit voorstel de mogelijkheid van een geleidelijke verzachting van de sancties tegen "Joegoslavië" aan druk vanuit Belgrado op de Bosnische Serviërs voor meer concessiebereidheid aan de Moslims.

In Genève is ook een overeenkomst gesloten tussen de opperbevelhebbers van de Bosnische (Moslim-)strijdkrachten en van de HVO, de belangrijkste Bosnisch-Kroatische politieke en militaire organisatie. Zij onderstreepten formeel dat hun eenheden de humanitaire hulpverlening niets in de weg zullen leggen. De commandant van de Bosnisch-Servische strijdkrachten, Mladic, heeft de betreffende overeenkomst echter niet ondertekend, omdat hij de besprekingen in Genève boycot. In zijn plaats tekende de Bosnisch-Servische politieke leider Karadzic. Betwijfeld mag echter worden of alle Bosnisch-Servische eenheden zich door die handtekening gebonden zullen achten.

Ondanks deze overeenkomst is er vooralsnog geen reden om aan te nemen dat de strijdende partijen bereid zijn tot zodanige concessies dat een alomvattende vredesregeling voor Bosnië-Herzegovina tot de mogelijkheden behoort. Zo heeft Karadzic vorige week reeds herhaald dat de Serviërs niet bereid zijn meer gebied af te staan aan de Moslims. Integendeel heeft hij aangekondigd juist méér gebied op te zullen eisen dan onder de oorspronkelijke plannen van Vance en Owen aan de Serviërs was toebedeeld, te weten 65% van het Bosnische grondgebied. Karadzic stelde dat de Moslims zich tot de Kroaten zouden moeten wenden voor meer gebiedseisen. Dezer dagen heeft Karadzic ook verklaard dat het wellicht noodzakelijk zou zijn de noordelijke Moslim-stad Tuzla te "bevrijden" om de etnisch-Servische minderheid te beschermen. Tevens weigerde hij in te stemmen met een verzoek van UNHCR om het vliegveld van die stad open te stellen voor humanitaire hulp. Karadzic onderstreepte bevreesd te zijn dat de zendingen naar Tuzla zouden worden misbruikt voor wapensmokkel; hij stelde aanvaarding van een vredesrege-

ling door de Moslims als voorwaarde voor zijn toestemming in deze kwestie. Overigens stelde Karadzic voor de sancties tegen "Joegoslavië" voor de duur van de onderhandelingen op te schorten.

Onduidelijk is wat Karadzic met de geciteerde uitspraken beoogt. Met zijn aanspraak op 2/3 van het Bosnische grondgebied wil hij wellicht afdwingen dat de Serviërs het momenteel door hen gedomineerde grondgebied kunnen behouden. Zijn opmerkingen met betrekking tot Tuzla lijken echter de mogelijkheid open te houden voor nieuwe Servische offensieven in noordoost-Bosnië. Zoals reeds eerder gemeld, moet niet worden uitgesloten dat de Serviërs zullen proberen in deze regio een nieuwe corridor tussen oost- en west-Bosnië te vestigen, waardoor Tuzla en omgeving zouden worden afgesloten van het Moslim-gebied rond Sarajevo.

De Bosnische president Izetbegovic heeft evenmin blijk gegeven van concessiebereidheid. Hij keerde het bovenvermelde Frans-Duitse voorstel om en stelde juist voor de sancties tegen "Joegoslavië" te verscherpen indien de Bosnische Serviërs het door de Moslims opgeëiste gebied niet zouden willen opgeven. Overigens verzocht Izetbegovic ook formeel om economische sancties tegen Kroatië indien de Bosnische Kroaten niet bereid zouden zijn om aan de Dalmatische kust gebied aan de Moslims af te staan. Vermoedelijk is Izetbegovic in deze opstelling gesterkt door de bovenvermelde uitspraken van Owen.

De Kroatische president Tudjman heeft als enige ingestemd met de benadering van de EU. Hij stelde tevens akkoord te kunnen gaan met oplossingen zoals het jongste (door de Moslims verworpen) Owen-Stoltenbergplan. Hij gaf echter niet aan bereid te zijn tot territoriale concessies langs de door Izetbegovic en Karadzic geschetste lijnen. Vermoedelijk zullen zijn inspanningen er met name op gericht zijn eventuele sancties tegen Kroatië te voorkomen en daarnaast alle opties open te houden voor militaire inzet in zowel Bosnië-Herzegovina als Kroatië zelf.

Tot op heden zijn tijdens de onderhandelingen over Bosnië-Herzegovina in Genève geen vorderingen geboekt. Volgens de Servische en Kroatische delegaties hebben de Moslims nieuwe, voor hen onaanvaardbare, eisen op tafel gelegd. Bovendien weigerden de Moslims in te gaan op door de Serviërs en Kroaten gewenste onderhandelingen over de status van Sarajevo, omdat hierover in eerdere besprekingen reeds overeenstemming zou zijn bereikt. Dit beeld bevestigt het vermoeden dat de strijdende partijen slechts onder internationale druk hebben ingestemd met nieuwe onderhandelingen en niet bereid zijn tot werkelijke concessies. Aangenomen wordt dat zij slechts aan de onderhandelingen blijven deelnemen uit vrees verantwoordelijk te zullen worden gesteld voor het mislukken daarvan.

Bosnische media hebben zich laatdunkend uitgelaten over het Bosnische presidiumlid Komsic, een Kroaat. Zo zou deze zich hebben uitgesproken voor de instelling van gebieden waarin zich uitsluitend Kroaten zouden kunnen vestigen. Komsic is een van de Kroaten die onlangs in het presidium zijn opgenomen ter vervanging van de oorspronkelijke Kroatische leden, die ontslag namen omdat zij te nauwe banden bezaten met de HVO. Met de benoeming van nieuwe Kroatische leden, die niet de lijn van de HVO volgen, wilde Izetbegovic illustreren dat hij zich blijft beschouwen als vertegenwoordiger van alle Bosnische bevolkingsgroepen. Blijkbaar zijn niet alle op deze wijze gecoöpteerde leden bereid de politiek van Izetbegovic kritiekloos te volgen. De commentaren van de Bosnische media kunnen erop wijzen dat Komsic op relatief korte termijn vervangen zal worden.

Het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic, die in de enclave rond Bihac (west-Bosnië) strijd levert met aan Izetbegovic getrouwe troepen, heeft vorige week alle hulpverlening aan de enclave voor tien dagen verboden. Enkele vrachtwagens van UNHCR en hun chauffeurs werden vastgehouden in Velika Kladusa, waar het hoofdkwartier van Abdic gevestigd is. Deze stap heeft vermoedelijk tot doel tegenover de lokale bevolking de macht van Abdic te illustreren; eerder deze maand bereikte hij reeds overeenstemming met de omringende Servische en Kroatische gebieden voor de leverantie van voedsel. Een andere overweging kan zijn geweest dat hij de bevoorrading van de resterende regeringstroepen in de enclave wil verhinderen. Deze maatregelen zullen echter ten koste gaan van het aanzien van Abdic in het buitenland.

HVO-bevelhebber Roso heeft de commandant van UNPROFOR verzocht helikoptervluchten te mogen uitvoeren tussen zijn hoofdkwartier en een achttal lokale commandoposten. Vermoedelijk houdt dit verzoek, dat zou neerkomen op omzeiling van het verbod op militaire vluchten boven Bosnië-Herzegovina, verband met de

[REDACTED]

kritiek op droppings van voorraden, die HVO-helikopters de afgelopen weken hadden uitgevoerd.

Kroatië

Dezer dagen dient de Secretaris-Generaal van de VN rapport uit te brengen over de vorderingen bij uitvoering van het vredesplan voor Kroatië, het zogenaamde Vance-plan. De Kroatische regering had haar instemming met de jongste verlenging van het UNPROFOR-mandaat voor Kroatië eind september j.l. afhankelijk gesteld van de resultaten van zo'n rapport. Zoals te voorzien was, is er geen vordering gemaakt met de uitvoering van het vredesplan. De Kroatische regering staat onder constante binnenlands-politieke druk om desnoods gewapenderhand haar gezag over de Krajina (de "Servische" gebieden in Kroatië) te herstellen. Daarbij wordt UNPROFOR gezien als een obstakel.

Volgens onbevestigde berichten is de ondertekening van een wapenstilstandsakkoord in de Krajina op handen. Dit akkoord zou onder meer bepalingen bevatten omtrent de demilitarisering van het gebied en over economische samenwerking tussen Kroatische Serviërs en Kroaten. Dit is in overeenstemming met eerdere geruchten dat beide partijen in grote lijnen zijn overeengekomen de vijandelijkheden op te schorten en de kwestie van de soevereiniteit van de Krajina, waarin beide partijen diametraal tegengestelde opvattingen verwoorden, vooralsnog onbesproken te laten. De melding over een mogelijk akkoord past in het beeld van de bestandsafspraken die de afgelopen weken in grote delen van de Krajina zijn gemaakt en die over het algemeen relatief goed nageleefd worden.

Overigens is er geen reden om aan te nemen dat de Kroatische regering haar doelstelling op langere termijn, te weten het herstel van haar gezag over de Krajina, heeft opgegeven. Vooralsnog lijkt zij de tijd echter niet rijp te achten voor een beslissende aanval op de Krajina. De winterperiode lijkt minder gunstig voor zo'n aanval. Bovendien zou een offensief tegen de Krajina kunnen leiden tot een internationale veroordeling en derhalve tot economische sancties tegen Kroatië. Verder wil het Kroatische bewind vermoedelijk met het eventuele akkoord op korte termijn alle mogelijkheden openhouden voor voortzetting, en zo nodig uitbreiding, van de militaire assistentie aan de HVO. Indien over enkele maanden meer duidelijkheid zou bestaan over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina, zou de Kroatische regering haar aandacht weer kunnen verleggen naar de binnenlandse situatie. Indien dit vermoeden juist is, zal Kroatië naar alle waarschijnlijkheid instemmen met verlenging van het verblijf van UNPROFOR in de republiek, al ligt het voor de hand dat het in ruil nieuwe diplomatieke concessies van de VN zal eisen.

Overigens wordt, ondanks een mogelijk akkoord, in de Krajina voortdurend rekening gehouden met Kroatische aanvallen. Er zijn aanwijzingen dat de bevoorradings van de Krajina, mogelijk onder invloed van de sancties tegen "Joegoslavië", ernstig te wensen overlaat. Deze omstandigheden verscherpen het debat dat momenteel in de politieke leiding van de Krajina wordt gevoerd over de wenselijkheid van overeenkomsten met de Kroatische leiding. Daarom moet er rekening mee worden gehouden dat eventuele bestandsakkoorden slechts door een deel van de Kroatisch-Servische machthebbers zal worden aanvaard.

Macedonië

Op 17 november zijn drie leden van de Macedonische grenstroepen gearresteerd door een "Joegoslavische" patrouille en enkele uren vastgehouden in een "Joegoslavische" kazerne. Beide regeringen hebben inmiddels gesteld dat het incident verband hield met een infiltratiepoging door het buurland. Later stelde een "Joegoslavische" regeringswoordvoerder dat de drie Macedoniërs etnische Serviërs waren, die probeerden benzine naar Servië te smokkelen. Vermoedelijk kende het incident inderdaad een economische achtergrond. Het is zeker niet uitgesloten dat de ruchtbaarheid die met name de Serviërs aan de gebeurtenissen hebben gegeven, mede tot doel hebben gehad Macedonië te waarschuwen tegen een strikte handhaving van de sancties tegen "Joegoslavië".

Conclusie/voorzicht

De Kroatische regering acht het tijdstip vermoedelijk niet juist voor een grootschalige aanval op de Krajina. Daarom wil zij met een wapenstilstandsakkoord haar constructieve opstelling onderstrepen. Ook zal zij vermoedelijk akkoord gaan met voortzetting van het verblijf van UNPROFOR in de republiek. Dit sluit echter militaire actie tegen de Krajina in een later stadium, bijvoorbeeld

[REDACTED]

wanneer meer duidelijkheid zal bestaan over de toekomst van Bosnië-Herzegovina, niet uit.

De besprekingen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina zijn onder grote internationale druk hervat. Geen der strijdende partijen geeft blijk van concessiebereidheid. Vermoedelijk zullen de gesprekken vruchteloos blijven en vooral worden voortgezet omdat geen van de betrokken partijen verantwoordelijk wil worden gesteld voor het mislukken ervan.